

6. Delors, J. *Comoara lăuntrică: raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în sec. XXI*. Iași: Polirom, 2000.
7. Howe, C. Scientific Thinking. În *The Encyclopedia of Child and Adolescent Development* (eds S. Hupp and J. Jewell), 2019.
8. Maslow, Abraham Harold. *Motivație și personalitate*. București: Editura Trei (Motivation and Personality, ediția a III-a. New York: Addison-Wesley. Trad. rom. A. I. Răsuceanu, 2007.
9. Murtonen, M. & Salmento, H. Broadening the Theory of Scientific Thinking for Higher Education. În *Redefining Scientific Thinking for Higher Education*, 2019, pp. 3-29. Palgrave Macmillan.
10. Negură, I. Psihologia gândirii. In: <https://psyexcelsior.wordpress.com/psihologia-gandirii/> (accesat 28.04.2020).
11. Plămădeală, V. *Trăirea sentimentului de singurătate la tineri*. Teză de doctor în psihologie. Chișinău: UPS „Ion Creangă”.
12. Reynders, G.; Lantz, J.; Ruder, S.M. et al. *Rubrics to assess critical thinking and information processing in undergraduate STEM courses*. *IJ STEM Ed* 7, 9, 2020. <https://doi.org/10.1186/s40594-020-00208-5>
13. Salmento, H. & Murtonen, M., The Roles of Epistemic Understanding and Research Skills in Students' Views of Scientific Thinking. În *Redefining Scientific Thinking for Higher Education*, 2019, pp. 31-57. Palgrave Macmillan.
14. Sanduleac, S. *Formarea gândirii științifice la studenții din învățământul universitar*. Red. șt. Racu Jana. (Monografie). Chișinău: Ed. Garomont Studio, 2017.
15. Леонтьев, А. Н. *Избранные психологические произведения*: В 2-х т. Т. I. М.: Педагогика, 1983.
16. Пиаже, Ж. *Психология интеллекта*. Электронный ресурс: Пер.с англ. и фр. / Пиаже Жан. СПб.: Питер, 2003.
17. Рубинштейн, С.Л. *О природе мышления и его составе*. Москва: АСТ. Астрель, 2008.

CONCEPTUL DE FAMILIE ÎN SISTEMUL DE VALORI AL TINERILOR

Popescu Cristina, lector, UPS „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 159.922.2:316.356.2

Abstract

In this article I tried to draw attention to the concept of family in the value system of young people. Changes in economic and political levels in recent years, but also mass emigration have led to changes in perceptions of cultural and personal values. Statistics from recent decades show an increased divorce rate, which is questionable, especially for our society where the family and family relationships have the most important cultural and personal values. In the study below, I will present the extent to which, according to Schwartz's inventory of personal values, the following values are reflected in practice: Family safety, true friendship, mature love, a sense of belonging, but also independence and freedom.

Key-words: cultural values, family safety, independence, freedom.

Familia poate fi definită nu doar ca un ansamblu de indivizi, între care există legături biologice, de „sânge”, ci și ca un sistem viu, o instituție complexă, care nu există și nu se manifestă decât prin participarea membrilor săi la un ansamblu de credințe și de practici. Acest ansamblu de credințe și practici definește un „stil personal” al familiei respective, care o va face să se deosebească de alte grupuri familiale sau de alți indivizi care nu fac parte din familie și nu sunt recunoscuți ca aparținând acesteia.

Activitățile previzibile, precum și regulile sau modelele din familie care servesc drept ancore psihologice și comportamentale pentru valorile și credințele fiecărui membru al familiei,

dar și pentru familie ca întreg, oferă un simț al identității și al apartenenței la un grup care diferă de toate celelalte grupuri care pot fi identificate la nivelul societății.

A. Adler dezvoltă în cercetările sale că scopul din viața omului hotărăște linia vieții lui, iar această linie nu este decât planul din inconștientul vieții psihice a acestui om, născut în conștiința acestuia încă din copilărie, atunci când părinții constituie modelele de bază pe care noi le imităm, respectiv fantezia psihologică alimentează visele și viața conștientă, ghidând viziunile despre această viață și sensul acesteia, pe care, în decursul anilor, noi îl căutăm, atribuindu-l familiei noastre, proiectându-l mai apoi propriilor noștri copii [1].

Ne naștem, de obicei, într-o matrice bipolară - cuplul parental; continuăm marea aventură a existenței, devenind noi înșine personalități polarizate – masculin și feminin, identități psihosexuale conștiente de sine. Apoi, încercăm să ne regăsim perechea, deoarece dimensiunea noastră psihologică este marcată profund de șansa de-a fi și a ne dezvolta în cadrul conviețuirii, ca bărbat sau ca femeie. Aspirăm către structura arhetipală masculin – feminin, bărbat – femeie, bazată pe complementaritate, căutând partenerul cu ajutorul căruia să ne dezvoltăm sexual, afectiv, mental și spiritual în cadrul cuplului, ceea ce presupun exprimarea Eu-lui nostru, felul de-a fi, atât în societate cât și alături de cei dragi, desemnând astfel vieții noastre un sens [3].

Drumul vieții este hotărât ereditar de către influența parentală și a condițiilor exterioare. Dacă părinții înșiși, în copilărie, au avut parte de traume fizice sau psihoemoționale, ei pot să-i lezeze pe copii de posibilitatea realizării propriului scenariu, sau, cel puțin, de „scrierea” cognitivă a lui, astfel proiectând asupra acestuia scenariul propriei sale vieți (neîmplinită sau realizată nu așa precum acești părinți și-ar fi dorit-o). Respectiva atmosferă familială negativă, plus ostilitatea lumii externe, fondată pe aceleași principii (sărăcie, imoralitate, inteligență redusă, trădare etc.), închid toate posibilitățile în fața omului, construindu-i și programându-i un final tragic, aproape inevitabil în noua familie a acestuia. În acest fel, scenariul se transmite deja în formă pregătită și, pentru a renunța la el (opțiunea contrascenariilor), e nevoie de conștientizarea faptului că vrem cu adevărat să schimbăm ceva în viața noastră, respectiv să dovedim promptitudine și „eroism” în fața schimbărilor radicale spre care tindem [2].

Familia, ca realitate socială complexă, este subiect și obiect a numeroase cercetări inter- și multidisciplinare, așa cum arată I. Mitrofan și C. Ciuperca (1998), între care cele de psihologie socială, sociologie, antropologie, psihoterapie și psihopatologie dețin poziții prioritare. Ca urmare, o serie de paradigme, fiecare cu concepte, metode proprii de investigare, cu virtuți și limite, încearcă să explice funcționalitatea familiei.

Iolanda Mitrofan definește familia ca fiind o formă de comunitate umană alcătuită din doi sau mai mulți indivizi, uniți prin legături de căsătorie și / sau paterne, realizând, mai mult sau mai puțin latura biologică și / sau cea psihologică [4, p. 17]. Acest lucru presupune că există doi parteneri, cu sau fără copii, sau un partener cu unul sau mai mulți copii proprii. Funcția fundamentală a familiei este cea de a forma personalitatea copiilor apăruiți în cadrul ei. În cadrul familiei, fiecare dintre noi dobândim caracteristicile care ne vor defini ca persoane [4].

Max Scheler, (1874-1928), a fost un filozof german cunoscut pentru munca sa în fenomenologie, etică și antropologie filozofică. Acesta a aplicat fenomenologia dezvoltată de Edmund Husserl, în domeniul eticii și al eticii fenomenologice stabilite. Scheler a fost numit de Jose Ortega y Gasset „primul om al paradisului filozofic”. Scheler a argumentat că „inima”, sau scaunul iubirii, a reprezentat esența existenței umane, mai degrabă decât ego-ul, rațiunea sau capacitatea de a primi date senzoriale. La fel ca Blaise Pascal, Scheler a declarat că sentimentele

și iubirea au propria lor formă de logică, diferită de logica rațiunii. Realitatea valorilor a precedat cunoașterea. Acestea nu puteau fi resimțite decât la fel cum culoarea poate fi văzută și nu gândită. Rațiunea nu putea organiza valori într-o ierarhie, decât după ce au fost experimentate. Scheler a dezvoltat o teorie a valorii, unde valorile erau clasificate într-o ierarhie cu cinci niveluri. Ori de câte ori o persoană preferă o valoare a unui rang inferior în locul uneia de rang superior sau o depreciere a valorii în locul unei valori, rezultatul ar fi „tulburarea inimii” [5].

Sociologul Carl Zimmerman, în cartea sa „Familia și civilizația”, vorbește despre modul de evoluție al familiei în general, subliniază și faptul că actul căsătoriei și-a pierdut sacralitatea, pierzându-se și semnificația tradițională a ceremoniei nunții, familiile fiind frecvent destrămate prin separare și divorț (Stanilescu E. (1997); Schwartz, S. H Bahnke, 2004; Rokeach, M 1973, Kluckohn, F.R. & F. L. Strodbeck 1961; Kluckohn C. K. 1951; Ilut P. 2004; Dumitru I. Al. 2001; Dumitru, I. C. 2008);

Una dintre certitudinile majore despre ființa umană este aceea că are nevoie de afiliere. Sociabilitatea este un dat genetic (omul este un animal social, în termenii sociobiologiei), întreținut și amplificat de organizarea vieții sociale (de la hoardele primitive, până la grupurile și instituțiile moderne) și operaționalizat pe plan spiritual-simbolic în valorile sociale. Ca entitate umană autentică, individul nu poate fi conceput în afara relațiilor cu ceilalți. Asteftl familia devine prima entitate unde se crează, se construiesc aceste relații de afiliere, unde se învață dragostea și prietenia, unde se exemplifică, prin comportamente, însemnătatea familiei și rolul creării ei. De multe ori aceste exemple sunt denaturate sau se prezintă ca experiențe negative, ceea ce mai apoi, desigur, se reflectă asupra deciziei de a experimenta viața de familie și, desigur, locul plasării familiei în sistemul de valori la acești tineri.

În continuare voi prezenta rezultatele unui mic experiment asupra a 74 de tineri cu vârsta cuprinsă între 19-25 ani. Conform exercițiului de identificare a valorilor, după Shalom Schwartz, am evidențiat acele valori aplicate în practică de către tineri, care sunt direct legate de conceptul de familie. Astfel am ales să evidențiem următoarele valori: prietenia adevărată, dragostea matură, siguranța familiei, sentimentul de apartenență, dar și am atras atenția valorilor precum libertatea și independența, așa cum, pe de o parte, aceste valori ar veni, cumva, în contradicție cu sentimentul de apartenență, dragostea matură, dar totuși e nevoie să înțelegem profund sensul acestor noțiuni, ca ele să meargă mână în mână cu dragostea și sentimentul de apartenență și nicidecum separat, căci doar în acest caz putem vorbi despre o dragoste matură și sentimentul conștient al siguranței familiei. Mai jos vedem rezultatele.

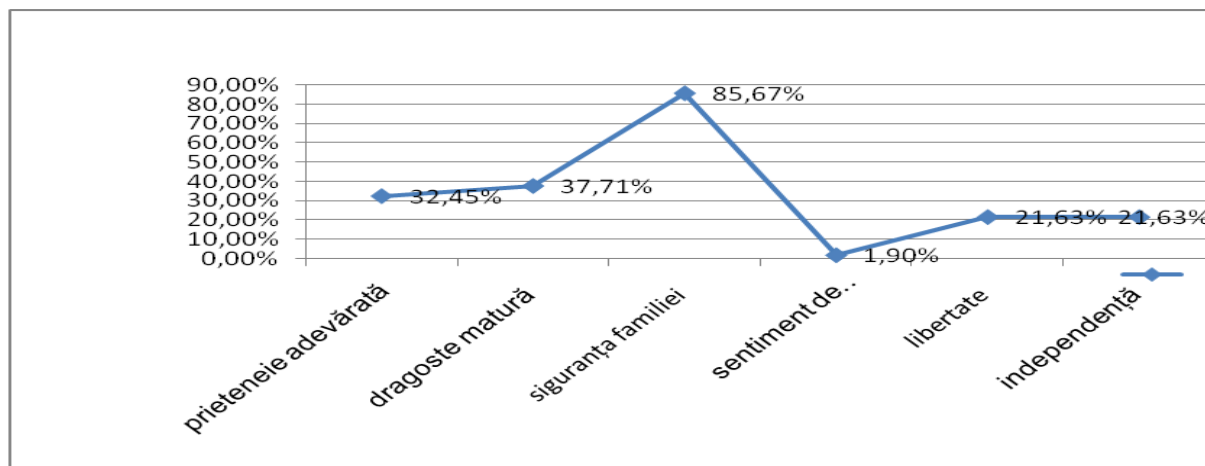

Fig. 1. Valorile reflectate în practică la tineri

Cele mai pregnante și frecvente forme de afiliere sunt prietenia și dragostea, care constituie cumva infrastructura vieții sociale afective cotidiene, chiar dacă putem vorbi despre relații de prietenie și, oarecum, de dragoste în grup, totuși, aceasta fiind, în primul rând, o relație diadică.

În diagrama de mai sus observăm că, totuși, siguranța familiei presupune a fi una dintre cele mai importante valori reflectate în practică la 85,67% din tineri, 37,71% reflectă în practică dragostea matură, 32, 45% – prietenia adevărată, dar totodată observăm că doar 1,9 % dintre ei valorifică sentimentul de apartenență. În acest caz apare întrebarea: Ce presupune sentimentul de apartenență în înțelesul tinerilor și de ce acesta nu se combină cu prietenia și dragostea adevărată?

Ca să avem o imagine mai clară a reflectării în practică a acestor valori la tineri, am separat rezultatele conform genului (fete/băieți).

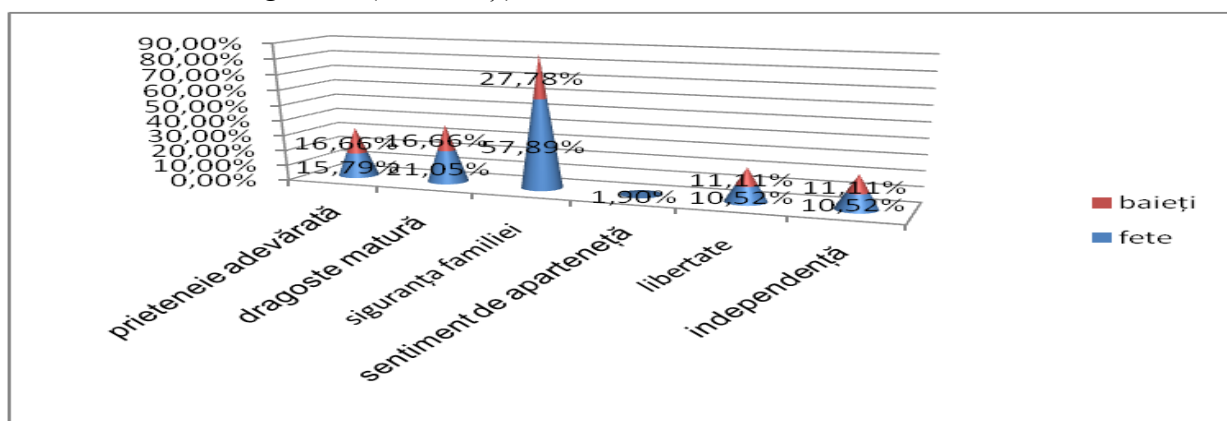

Fig. 2. Diferența valorilor reflectate în practică dintre băieți și fete

Astfel, observăm din start că acele 1,9% a sentimentului de apartenență, reflectat în practică, le revine fetelor, la băieți această valoare nu se reflectă nicicum (0%). Și tot, la fete, se reflectă în practică siguranța familiei, în mărime de 57,89%, dar doar 27,78% – la băieți. Însă, cu toate acestea, prietenia adevărată (16.66% – băieți, 15,79% – fete) și dragoste matură (16,66% – băieți, 21,05% fete), libertatea și independența, în aceeași măsură atât la fete cât și la băieți, atunci siguranța familiei și sentimentul de apartenență se reflectă diferit. Dragostea matură și prietenia adevărată, băieții o reflectă în aceeași măsură, pe când fetele fac diferență între aceste două valori.

Totuși, aceste diferențe a reflectării în practică a valorilor dintre fete și băieți ne vorbesc, probabil, despre influența rolurilor de gen (rolurile efectuate de bărbați și cele efectuate de femei) din familia de origine asupra tinerilor, normelor sociale, așa cum în țara noastră predomină familia patriarhală, de unde și putem explica sentimentul de apartenență și siguranța familiei într-o mai mare măsură la fete decât la băieți, indiferent de schimbările la nivel economic și chiar culturale din societatea de astăzi.

BIBLIOGRAFIE:

1. ADLER, A. *Cunoașterea omului*. Traducere, studiu introductiv și note de dr. LEONARD GAVRILIU. Oraș: Editura Iri, 1996.
2. CHISARI, L.; MAHU, V. Influența parentală asupra copilului nou format. În *Psihologie, Revista științifico-practică*, 2009, nr 1, p. 80-86.
3. CARMEN BUȘI, Yin și Yang, septembrie 18, 2017 <https://carmenbusi.ro/yin-si-yang/>
4. MITROFAN, I.; CIUPERCA, C. *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. Oraș: Editura: Edit Press, 1998.
5. Manfred, S. Frings, Enciclopedia Britanica, august 18, 2019. <https://www.britannica.com/biography/Max-Scheler#ref164999>

FORMAREA RELAȚIILOR SOCIALE LA PREȘCOLARII CU REȚINERE ÎN DEZVOLTAREA PSIHICĂ

*Ciobanu Adriana, dr., conf. univ.,
UPS „Ion. Creangă” din Chișinău*

CZU: 376.4:159.922.7

Abstract

Investigations on the clinical-psychological-pedagogical study of children with restraint in mental development have shown that deviations in cognitive activity are manifested by some features of communication, determined by the genesis of restraint in mental development, which also influences the formation of social and interpersonal relationships. We propose to describe several directions for the formation of social, interpersonal relationships in preschoolers with restraint in mental development and methods of psychological intervention in relation to each of the areas of mental development of the child: formation of interpersonal relationships in play, the formation of „I”, anxiety therapy in relation to the adult.

Key-words: restraint in mental development, social relationships, interpersonal relationships.

Reținerea în dezvoltarea psihică la copii este un fenomen negativ, care generează impedimente la însușirea materialului instructiv și, asociindu-se cu unele tulburări, scade eficiența și influențează starea comportamentului până la devianță sau chiar delicvență. Cu scopul de prevenire este necesară intervenția cât mai precoce a abaterilor depistate în dezvoltarea psihică a copiilor, care în condițiile contemporane poate fi organizată în mod pertinent în cadrul procesului instructiv-educativ din grădiniță. Aceasta ne dă motive temeinice de a marca această intervenție ca psihopedagogică [1].

Prin intervenție psihopedagogică, noi înțelegem un proces organizat, care are scopul principal dezvoltarea psihică a copilului cu abateri în dezvoltare. Intervenția psihologică a reținerii în dezvoltarea psihică este un proces activ orientat spre depășirea imperfecțiunilor în dezvoltarea psihică și dezvoltarea generală, armonioasă a personalității.

Investigațiile consacrate studiului clinico-psihologo-pedagogic al copiilor cu reținere în dezvoltarea psihică au demonstrat că devierile în activitatea cognitivă se manifestă prin unele particularități ale comunicării (Т.Власова, М.Певзнер, 1967, 1971; М.Роșca, 1975; С.Рубинштейн, 1978; К.С.Лебединская, 1982, 1985; Е.Е.Дмитрѳева, 1988; Р.Д.Тригер, 1989; Е. Verza, 1990, 1998; А. Ciobanu, 2006), determinate de geneza reținerii în dezvoltarea psihică, care influențează și formarea relațiilor sociale, interpersonale [2].